

Reflexions al voltant dels enfocaments AICLE en contextos complexos, plurilingües i multiculturals

Mar Camacho i Neus Lorenzo

Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació

Resum

Aquest document vol desenvolupar un plantejament metodològic per implementar l'AICLE en contextos plurilingües i multiculturals, en el marc del sistema educatiu català. En particular, s'incorporen valors de coresponsabilitat i creativitat, relacionats amb la construcció d'una comunitat plural, amb l'ajut de les TIC.

Paraules clau: AICLE, didàctiques plurilingües, construcció col·lectiva del coneixement, construcció de comunitat, TIC per a la gestió de la diversitat.

Abstract

This document intends to develop a methodology to implement CLIL in multilingual and multicultural contexts, within the framework of the Catalan educational system. It specifically incorporates values of co-responsibility and creativity related to building a pluralistic community using ICT.

Key words: CLIL, multilingual teaching techniques, social knowledge building, community building, ICT for managing diversity.

1. Introducció

En un món globalitzat, marcat per la transformació i l'acceleració dels canvis estructurals, la Unió Europea contribueix a la qualitat de l'educació a través del foment de la mobilitat dels ciutadans, la creació de programes d'estudis conjunts i de xarxes d'intercanvi d'informació, amb la qual cosa dona forma al compromís d'educació permanent al llarg de tota la vida.¹

1. El Programa d'Aprenentatge Permanent 2007-2013 té una dotació de 13.620.000.000 euros. [Document d'Internet http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm Últim accés: 27-02-2009]

L'estudi i el domini de les llengües són fonaments que els ciutadans europeus haurien de fomentar a totes les edats, en el benentès que les persones plurilingües estan més ben preparades per aprofitar les oportunitats d'una Europa integrada. L'educació, les llengües, la comunicació, la convivència, la cohesió social, la competència laboral, la inclusió i el diàleg intercultural són elements estretament relacionats que cal abordar conjuntament.

Les polítiques lingüístiques de la Unió Europea aposten decididament pel plurilingüisme amb l'objectiu d'aconseguir que tots els ciutadans europeus puguin parlar almenys dos idiomes a més de la seva llengua materna.² Aquest objectiu és prioritari i esdevé fonamental, atès que conèixer llengües és un factor clau per a l'ocupació i la mobilitat dels ciutadans, així com per a l'èxit de les empreses en un món globalitzat.

L'any 2008 va ser declarat Any Europeu del Diàleg Intercultural, per promoure l'ús de les llengües com a instrument per a una millor integració i comprensió mútua, amb tres objectius destacats: fomentar l'aprenentatge d'idiomes i la diversitat lingüística en la societat, promoure una economia multilingüe més competitiva i afavorir la integració social mitjançant un millor coneixement i acceptació de les diverses llengües. El 2009, Any Europeu de la Creativitat i la Innovació, obre noves expectatives per a l'aprenentatge de les llengües en entorns artístics, literaris i científics, que s'afegiran a les iniciatives consolidades durant l'any anterior.

En aquest document volem desenvolupar un plantejament metodològic pel que fa a l'aplicació de l'AICLE en contextos plurilingües i multiculturals, en el marc del sistema educatiu català. Per aquest motiu, en primer lloc ens centrarem en els avantatges renovadors de l'AICLE a l'escola:

- Pels canvis promoguts per a la integració cognitiva de l'alumnat, que desenvolupa estratègies diversificades de comprensió, expressió i autonomia de l'aprenentatge, per a l'assoliment de competències comunicatives i metodològiques.
- Com a enfocament que promou l'acceptació de la diversitat amb una dimensió ètica, vers la construcció de valors i criteris de responsabilitat per a la presa de decisions en un context propici a la comunicació en la nova llengua, alhora que s'aprenen continguts no lingüístics.
- Per les millores de la coordinació i la implicació del professorat, que repercuteix en l'actualització didàctica dins l'aula i la renovació organitzativa del centre, amb canvis de rol del professorat i de l'alumnat.
- Per l'oportunitat que ofereix en l'àmbit de la creació d'una comunitat d'aprenentatge on l'ús real de la llengua utilitza les TIC en el procés de construcció col·lectiva del coneixement.

Farem, finalment, una breu ullada a les perspectives d'extensió dels programes d'AICLE a Catalunya, que pot créixer en el marc del Pla d'Impuls a les Terceres Llengües i el Pla d'Anglès del Departament.

2. Origen i models de construcció cognitiva AICLE

La utilització de metodologies integrades d'immersió o semiimmersió per a l'aprenentatge de llengües ha estat una estratègia d'acceptació creixent des del 1965, quan es va iniciar l'experiència

2. Des del gener del 2007 hi ha un nou comissionat europeu per al multilingüisme, Leonard Orban. [Document d'Internet http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/index_en.htm Últim accés: 27-02-2009]

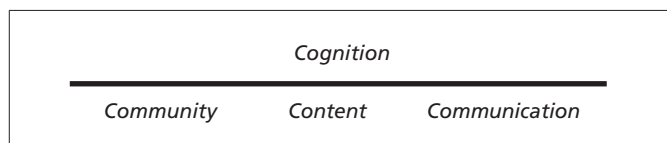
d'escolarització en llengua francesa dels 26 nens angloparlants del parvulari de l'escola Margaret Pendelbury Public School (Quebec) aviat seguida per les famílies de St. Lambert Elementary School.³ Les tres mares impulsores d'aquesta iniciativa aleshores pionera a Nord-amèrica, Olga Melikoff, Murielle Parkes i Valerie Neale, van aconseguir el suport de la McGill University i del neurocientífic Wilder Penfield i del psicòleg Wallace Lambert, que van encoratjar aquesta primera experiència canadense d'immersió en llengua francesa, en benefici del plurilingüisme en un país on l'anglès i el francès són llengües oficials.

L'enfocament en qüestió potenciava l'aprenentatge de la nova llengua vinculat simultàniament a l'adquisició de coneixements, de manera que en les activitats escolars de l'aula s'establia un lligam cognitiu essencial entre la descoberta de la llengua i de la realitat estudiada, amb el suport decisiu d'estratègies d'aprenentatge actiu, d'interacció en un entorn significatiu i d'exploració col·lectiva de la realitat en el grup classe. L'experiència va ser exportada a Europa i va trobar ressò en les zones on la immersió i la semiimmersió educativa era fruit d'una situació sociolingüística complexa, com ara el cas de Catalunya.

Aquest Aprenentatge Integrat de Continguts i Llengües Estrangeres (AICLE), que ara s'aplica també a les llengües d'instrucció en entorns plurilingües, és actualment objecte de reconeixement internacional, amb principis epistemològics definits i consolidats a tot Europa. El Content and Language Integrated Learning (CLIL) o Enseignement de matières par intégration d'une langue étrangère (EMILE) han esdevingut un enfocament integrat, transversal i altament competencial, que obre oportunitats d'innovació pedagògica en els sistemes educatius europeus d'avui en dia. L'AICLE integra la instrucció lingüística i de continguts en una llengua estrangera mitjançant l'explotació didàctica de continguts, i permet, per tant, abordar recerques motivadores que engresquin l'alumnat a descobrir realitats properes i atractives, en totes les edats.

Una de les definicions més acceptades estableix que l'AICLE fa referència a les situacions en les quals les matèries o part de les matèries s'ensenyen a través d'una llengua estrangera amb un objectiu doble, l'aprenentatge de continguts i l'aprenentatge simultani d'una llengua estrangera (Marsh 1994). La fórmula integra la instrucció lingüística i de continguts en un quadre clàssic⁴ representat amb les conegudes 4-C, on s'incorpora l'explotació didàctica en grup, propi de l'aprenentatge significatiu i col·laboratiu: figura 1.

Figura 1. Les 4-C de l'AICLE tradicional

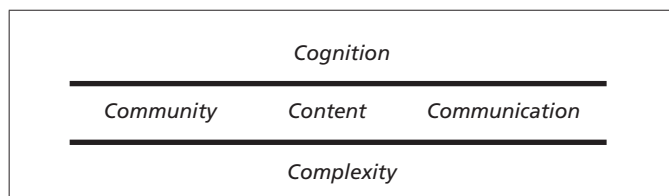

3. Aquesta experiència es considera la primera decisió pedagògica d'AICLE (CLIL). [Document d'Internet <http://www.chamblycounty.com/Schools.html> Últim accés: 27-02-2009]

4. Aquest quadre s'ha utilitzat pel Departament d'Educació de la mà de Doe Coyle, que va dissenyar els primers mòduls de formació AICLE per al professorat català. No obstant això, queda superat per l'enfocament competencial del currículum de la Llei d'òrgànica d'educació (LOE), que posa l'èmfasi en la construcció de competències per a la proacció, l'actuació autònoma i l'actitud emprenedora.

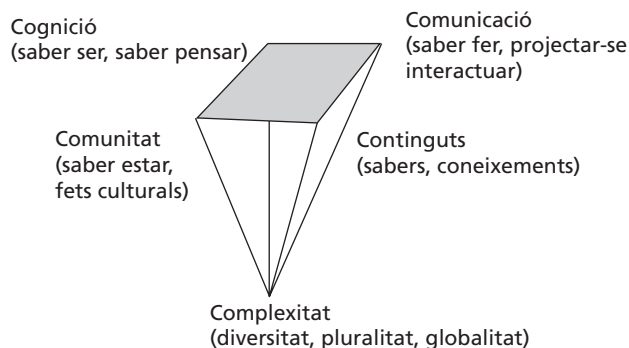
L'AICLE/CLIL/EMILE té una acceptació especial en països de la Unió Europea que tenen casuístiques sociolingüístiques singulars: n'hi ha que es troben a la recerca d'estratègies educatives per afavorir la cohesió social entre diferents grups lingüístics (com en el cas d'Estònia), n'hi ha que volen facilitar la inclusió d'immigrants sobrevinguts (com ara Irlanda) i n'hi ha que aposten per potenciar l'equitat i l'assoliment de competències bàsiques entre col·lectius socials molt diversos. És precisament per aquesta varietat de contextos que creiem oportú afegir a les 4-C una cinquena variable: la diversitat pròpia de la complexitat del món, transformada en la C (*complexity*) que aporta Leonard Orban des de la seva proposta de diversitat plurilingüe i multicultural: figura 2.

Figura 2. Les 4-C de l'AICLE enriquit amb la diversitat del plurilingüe i multicultural

De fet, aquesta complexitat entesa com a diversitat cultural, conceptual, lingüística i comunicativa es pot aplicar igualment a la pluralitat cognitiva que en resulta, de tal manera que es podria representar en un model tridimensional sustentat sobre l'acceptació de la diferència en tots els àmbits: figura 3.

Figura 3. Quadre d'integració cognitiva competencial d'AICLE

Els plantejaments AICLE, amb aquest enfocament competencial que transforma les 4-C en saber, saber fer, saber ser i saber estar, ens permet abordar projectes on els objectius, l'acció docent i els recursos comunicatius es fonamenten en l'acceptació i la gestió de la diferència: el plurilingüisme (comunicació), el treball col·laboratiu (comunitat), la selecció opcional d'informació (continguts) i la construcció personal de formes de veure el món (cognició).

La diversitat i la pluralitat són essencials per a la integració d'aprenentatges en un món global: ben mirat, és un model que afavoreix l'aprenentatge per descoberta i per exploració de la realitat, i tanmateix vol promoure el treball per projectes diversificats i per tasques simultànies en grup. Té

el seu millor representant en el marc de l'aplicació a l'aula del mètode científic per a l'observació de la realitat, la investigació documental o la recerca a Internet.

3. Metodologies de projectes d'AICLE

Catalunya, a l'igual que altres comunitats autònomes de l'estat espanyol, té una trajectòria contrastada de més de tres dècades pel que fa a la implementació de programes d'immersió en entorns socials bilingües. L'onada d'immigració intraestatal, que, entre els anys 1960 i 1980, va dur a Catalunya un enorme contingent de nouvinguts majoritàriament castellanoparlants va permetre desenvolupar entre el 1980 i el 1990 diverses polítiques educatives centrades en models d'immersió en català, amb estratègies altament integradores. Plantejaments similars s'apliquen actualment per al nou pla d'impuls a la immersió en centres amb un perfil monolingüe, o amb un ventall extraordinàriament plurilingüe, per tal de recuperar l'ús normalitzat de la llengua catalana en l'àmbit educatiu.⁵

El repte de futur, però, serà poder mantenir i desenvolupar aquests programes en entorns de plurilingüisme acusat i d'alta heterogeneïtat cultural. Caldrà veure com avancem vers la conscienciació d'un canvi pedagògic controlat, on les opcions de pluralitat i diversitat didàctica siguin propostes coherents, sistemàtiques i responsables, que impliquin tot el professorat del centre. La decisió requereix, en primer lloc, una seqüència que incorpori *factors determinants de qualitat*:

- Lideratge definit, i eventualment compartit, on s'alternen rols de referència
- Compromís del centre (equip directiu, consell escolar, claustre)
- Estabilitat (implicació dels docents definitius i acollida dels nous)
- Sostenibilitat (redistribució de recursos propis)
- Continuitat (creixement planificat)
- Qualitat dels models lingüístics (professorat)
- Avaluació anual i regulació del procés (cultura avaluativa en el centre)

La seqüència metodològica està, en general, ben consensuada:

- Identificació contextual de l'estat de les llengües i les competències bàsiques assolides per l'alumnat.
- Detecció de necessitats i objectius, amb informació i participació de tota la comunitat educativa.
- Estudi dels recursos disponibles, les prioritats i les accions amb més expectatives d'èxit.
- Planificació del projecte d'immersió i semiimmersió en el marc del projecte lingüístic plurilingüe del centre.
- Disseny d'un projecte AICLE compartit, amb la llengua estrangera i els blocs de contingut seleccionats amb aquesta finalitat.
- Participació en els grups de treball del Servei de Llengües del Departament d'Educació per a l'impuls a un projecte plurilingüe de centre, i en les convocatòries oficials per obtenir recursos i formació específica.
- Implantació, aplicació, desenvolupament i consolidació del projecte AICLE del centre, amb implicació internacional o sense en projectes eTwinning i Comenius.
- Seguiment i avaluació del procés, dels resultats educatius de l'alumnat i de l'impacte consolidat.

5. El nou pla d'immersió del Departament d'Educació està promogut per la Subdirecció General de Llengües i Entorn. [Document d'Internet: <http://www.xtec.cat/lic/documents.htm> Últim accés: 27-02-2009]

- Transferència de les millores didàctiques, metodològiques i de coordinació, consensuades col·lectivament, a la resta del professorat del centre.
- Innovació educativa amb propostes de continuïtat i millora, de desenvolupament sostenible i d'ampliació del camp d'acció de les metodologies integrades de llengua i continguts.

La incorporació de les llengües estrangeres en els objectius prioritaris dels centres educatius ha obert perspectives molt prometedores en el desenvolupament d'estratègies AICLE i en el desplegament de l'àmbit plurilingüe recollit en el currículum. S'ha popularitzat majorment en àmbits d'ensenyament reglat no universitari (Coyle 2007a) i de vegades esdevé més aviat una opció mediàtica i publicitària que no pas un autèntic motor en la recerca de la renovació metodològica. El projecte lingüístic plurilingüe dels centres educatius, juntament amb el projecte de convivència, són dos dels documents prescriptius promoguts per la LOE que en els darrers dos anys han estat repensats, consensuats i novament actualitzats pel professorat de les escoles. Tot plegat, aquests són bons marcs de col·laboració i de planificació educativa on pot aparèixer l'AICLE, atès el marge d'autonomia per a la gestió curricular. Els centres educatius decideixen, en el marc establert, quines prioritats, accions i programes prioritzaran en aquests i altres projectes de centre.

A Catalunya, el context més habitual d'aplicació de les metodologies integrades de semiimmersió AICLE ha estat el Pla Experimental de Llengües Estrangeres (PELE), amb què el Departament d'Educació ha volgut impulsar actuacions i experiències innovadores per millorar la competència comunicativa de l'alumnat en llengua estrangera, amb una major presència de la llengua estrangera en l'entorn educatiu.

Actualment hi ha quatre promocions d'escoles de primària i d'instituts de secundària que han endegat un Pla Experimental de Llengües Estrangeres (PELE), o un Pla Estratègic o de Millora amb plantejaments AICLE, i el nombre creix amb unes 300 noves incorporacions per any⁶ (figura 4):

Figura 4. Projectes AICLE identificats en el sistema educatiu català

Projectes AICLE identificats en el Sistema educatiu català⁷

ANY	PELE-ESO	PELE-PRIM	P.Millora	Anual	TOTAL	
2005	21	79		100	100	*Detectats
2006	35	175		210	310	*Detectats
2007	52	123	4M	179	489	*Detectats
2008	68	232	19PQ	319	808	*Detectats
2009	??	??	??	300	1.110	*Previstos

Previsió 2015: 100 % ESO, 75 % Primària (% dels centres existents)

Aquests centres estan oferint contingut educatiu en llengua estrangera en àrees com les matemàtiques, les ciències naturals, la història o l'educació física, amb l'objectiu d'ajudar els alumnes a desenvolupar i reforçar les seves habilitats comunicatives, lingüístiques, digitals, acadèmiques i socials.

L'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua com a vehicle per arribar a altres àrees del coneixement es poden dur a terme des de l'aula de llengua estrangera a l'ensenyament primari a partir

6. Departament d'Educació: dades del curs 2008-09.

7. Font: Servei de Llengües de la Subdirecció General de Llengües i Entorn, Direcció General de Planificació i Entorn del Departament d'Educació, 2009.

d'un enfocament metodològic basat en el tractament de temes de contingut interdisciplinari. A l'ensenyament secundari es poden emfatitzar les metodologies pròpies de l'àrea escollida per incorporar l'AICLE, amb la planificació combinada de llengua i matèria, en projectes de descoberta i investigació documental. Als ensenyaments postobligatoris s'ha de facilitar la gestió del coneixement des de la participació real en el món de les persones adultes, mitjançant les llengües d'ús, de recerca o de producció que dominen en cada àmbit laboral d'aquest món globalitzat.

L'estudiant adolescent ha de tenir opció a participar de la realitat plurilingüe de la nostra societat moderna amb projectes AICLE de recerca en grup; ha de tenir accés a la informació virtual i la comunicació digital en diversos idiomes; ha de gaudir de mobilitat intel·lectual i cultural amb intercanvis internacionals que li permetin preparar la seva independència; ha d'estudiar amb metodologies d'autogestió educativa que estimulin la seva autonomia i desenvolupin la coresponsabilitat en el procés d'ensenyament i aprenentatge; ha de conciliar l'aprenentatge de les llengües i dels continguts curriculars amb activitats d'implicació comunicativa i de plurilingüisme eficaç, en qualsevol àrea del currículum. Així, els alumnes exploren activament metodologies específiques pròpies de l'àrea de coneixement on s'aplica l'AICLE, alhora que aprenen una llengua estrangera, en un procés personalitzat dins d'un marc comú i complex.

Si volem que en l'ensenyament postobligatori es consolidin les oportunitats comunicatives del món globalitzat, l'alumnat ha d'abordar l'aprenentatge per a la vida professional i adulta amb una formació continuada en diverses llengües; ha de beneficiar-se del plurilingüisme escolar, social, universitari, industrial o empresarial; s'ha d'obrir a la gestió del coneixement amb les TIC, en les llengües curriculars estudiades, i fins i tot en alguna de les llengües d'investigació de la seva àrea d'estudi, o de la seva família professional.

Nombrosos estudis (Marsh 2000; Navés i Muñoz, 1999; Pérez-Vidal 1998, entre d'altres) avalen la idoneïtat dels enfocaments AICLE mentre que es detecta una major motivació entre l'alumnat que participa en projectes integrats i innovadors, i una més gran pluralitat metodològica en les d'activitats que es desenvolupen a les àrees curriculars implicades.

En general, aquests treballs coincideixen a detectar que, entre els principals avantatges de l'AICLE, destaquen els aspectes següents:

1. La comunicació i la reflexió a l'aula de llengua estrangera afavoreix la competència i les destreses orals i escrites de l'alumnat.
2. El tractament de continguts vivenciats potencia el desenvolupament dels estudiants i augmenta les oportunitats d'ús de la llengua a l'aula.
3. El repte dels nous *inputs* lingüístics proporciona un context de comunicació significativa.
4. El vocabulari especialitzat es pot ajustar a les necessitats, els interessos i els nivells dels aprenents, per estimular el treball i l'exploració raonada de causes i efectes, el debat col·lectiu i l'aprenentatge dialògic.

Paral·lelament, la valoració del professorat implicat en projectes internacionals que utilitzen metodologies d'ús de les tecnologies d'informació i comunicació (TIC) amb AICLE (com en el cas d'alguns projectes Comenius i eTwinning), recull observacions relacionades amb el desenvolupament d'habilitats argumentatives i l'acceptació del consens social per prendre decisions.⁸ Entenem que l'AICLE afavoreix en certa mesura dos valors més, sumats a la llista:

5. Les activitats col·laboratives afavoreixen el creixement personal, la maduració actitudinal i

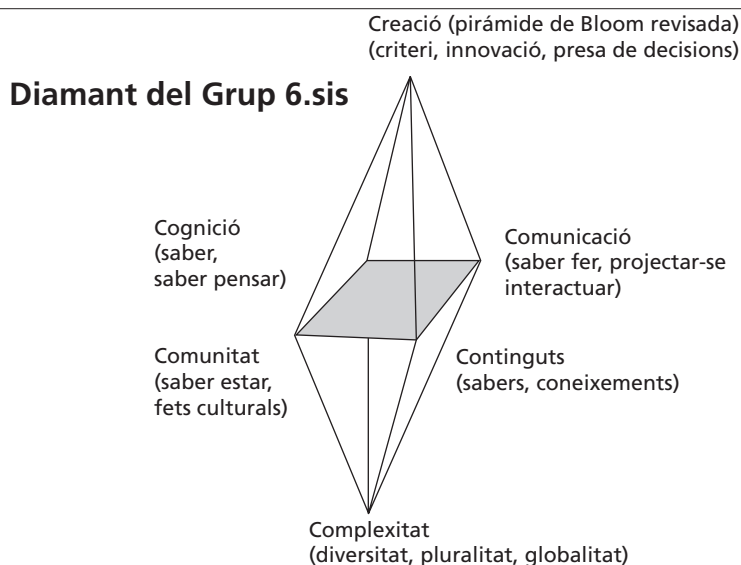
8. Font: Servei de Llengües del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

el pacte social propi dels estadis ètics convencionals i postconvencionals.⁹ S'afavoreix la construcció d'opinions establertes en el marc del consens, amb complicitats, cohesions i sentits de pertinença a un grup.

6. El contacte amb realitats diverses i contextos diferenciats ajuda a desenvolupar debats i consensos que afavoreixen el relativisme i la construcció de criteri. S'afavoreix el contrast, la diversitat i el pluralisme que ajuden a obtenir elements racionals i objectius per a les decisions individuals o col·lectives.

Aquests dos darrers valors educatius, propis de la diversitat i la pluralitat, es poden unificar en un sol model juntament amb les propostes que hem vist fins ara. Només cal unificar les 4-C de David Marsh, la cinquena C de l'enfocament plural i complex de Leonard Orban, i la construcció de l'esperit crític i moral de Kohlber. El grup de treball de l'ICE-UB anomenat *6.sis*¹⁰ proposa un model que permet, a més a més, una mirada competencial de tot plegat. El seu «diamant competencial» integra també una nova dimensió envers la presa de decisions conscient i creativa, utilitzant la piràmide de Bloom revisada amb el vèrtex de l'acció creativa:¹¹ figura 5

Figura 5. Diamant competencial del grup 6.sis, fonamentat en la pluralitat i orientat a la presa de decisions

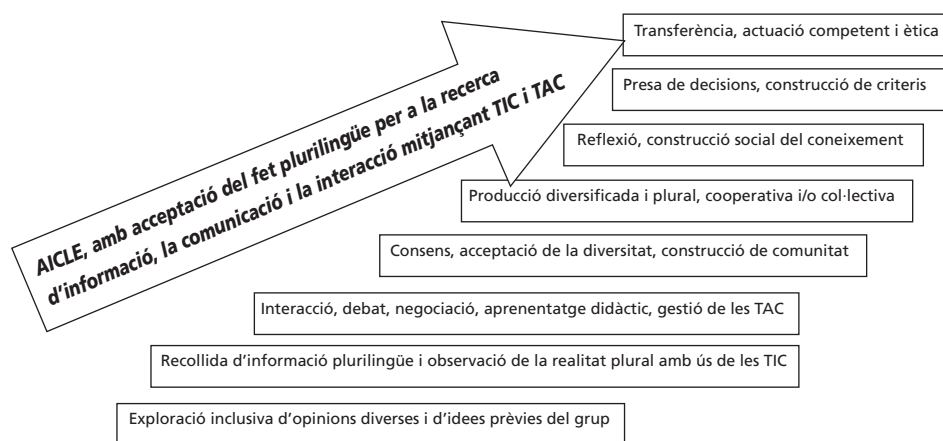
9. Els estadis Morals de Kohlberg ens ajuden a establir una seqüència, que es podria aplicar en el seguiment competencial de l'alumnat participant en projectes AICLE. [Document d'Internet: <http://www.xtec.es/~lvallmaj/passeig/kohlber2.htm> Últim accés: 27-02-2009]

10. El grup 6.sis és formador de formadors a l'ICE-UB, i està format per sis inspectores d'educació: Carme Arnau, Imma Colom, Carme Mañà, Joana Madurell, Blanca Moran i Neus Lorenzo. Els seus documents de reflexió són utilitzats a les sessions d'assessorament que duen a terme.

11. La piràmide que Benjamin S. Bloom va proposar el 1956 a la Universitat de Chicago, i que va ser revisada posteriorment per emfatitzar la creativitat, ens ajuda a establir nivells competencials i d'assoliment, en les seves sis fases de pensament complex. [Document d'Internet: complementari a: http://projects.coe.uga.edu/epltt/index.php?title=Bloom%27s_Taxonomy Últim accés: 27-02-2009]

L'ampliació de la dimensió actitudinal amb les 6-C del diamant competencial del grup 6.sis, ens permet donar més importància als valors de pluralitat i a la creació de principis ètics d'equitat i inclusió social, una de les principals finalitats de l'educació. La implicació de valors en el procés d'ensenyament i aprenentatge AICLE té un paper rellevant en contextos de plurilingüisme i multiculturalitat, que necessàriament s'han de reflectir a l'aula. Així, l'acceptació de la pluralitat deixa de ser un concepte a aprendre i passa a ser un marc de treball que transforma els processos i les actituds a l'aula en aquesta recerca d'estratègies que afavoreixen el creixement personal de l'alumnat en responsabilitat i criteri autònom. Figura 6.

Figura 6. Etapes d'un projecte AICLE per a la construcció col·lectiva del coneixement i la presa de decisions en un grup plural i inclusiu

4. Canvis metodològics i organitzatius

Els canvis metodològics i organitzatius tenen com a finalitat última posar l'alumnat en situació d'aprenentatge actiu, autònom i responsable, tant en els moments d'aprenentatge individual com en les activitats de cooperació i col·laboració. Les conseqüències col·laterals entre el professorat van des de la millora de l'autoestima fins a la renovació didàctica. El treball coordinat i en equip del professorat implicat en els projectes AICLE afavoreix la pràctica docent i la reflexió sobre la pràctica, millora el clima de centre i introdueix elements per a la transformació orgànica del centre educatiu. Tot plegat, és en bona part fruit del la construcció col·lectiva del coneixement, que es produeix conjuntament en la comunitat educativa que va creant els seus vincles al voltant d'un projecte comú.¹²

L'aplicació a l'aula d'un bon projecte d'AICLE suposa un procés complex tant per al professorat com per al centre que hi participa. Aquest procés comportarà canvis substancials en l'organització, en les tries metodològiques i en el disseny de materials, però sobretot en la interacció a l'aula. En

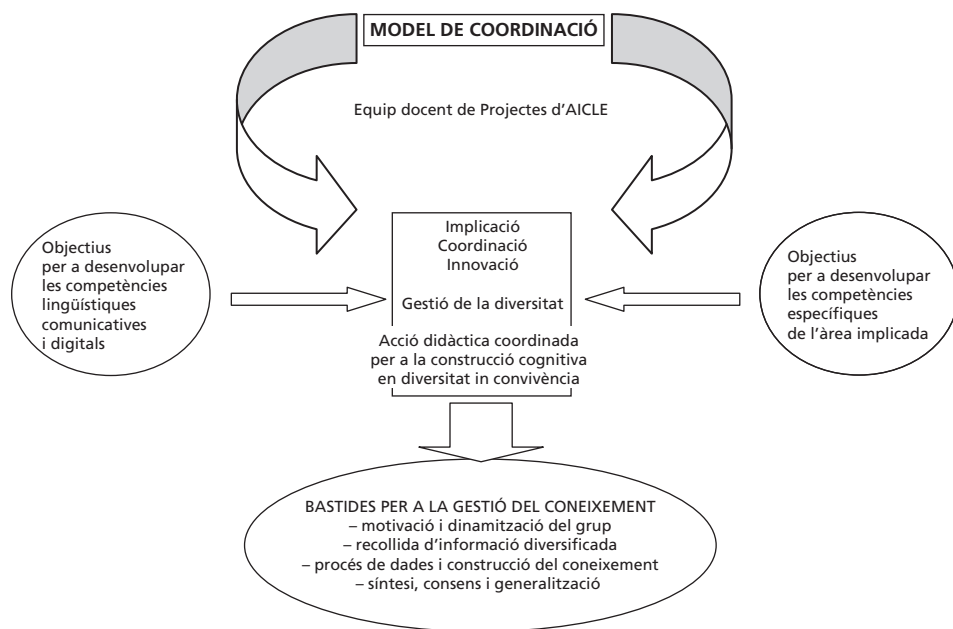
12. L'aprenentatge social (Social Knowledge Building) i les seves implicacions dialògiques són àmpliament conegudes a partir de les aportacions de Carl Bereiter i Marlene Scardamalia, que col·laboren amb projectes catalans com el COM-Coneixer. [Document d'Internet: <http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Documents/AR-XIUS/comconeixer.pdf> Últim accés: 27-02-2009]

aquest context, l'alumne adquireix protagonisme, responsabilitat i autonomia. Enllaça la seva labor diària d'exercicis, tasques, produccions i activitats diverses amb l'acció determinada i orientada a assolir un objectiu concret, fàctic i creatiu. Projecta de manera visible el seu desenvolupament personal i el desenvolupament de competències. Combina la interacció amb el medi i el món observat, amb la la comunicació d'idees i la projecció personal. Esdevé, en fi, subjecte actiu del propi aprenentatge.

Ajudat pel professorat, que adquireix el rol de *facilitador*, l'alumnat treballarà els objectius promoguts pel docent de l'especialista de llengua estrangera (domini de les habilitats orals, escrites, adquisició de vocabulari específic, integració i ús d'estructures gramaticals essencials) i la proposta curricular del professor de la matèria específica donada (de l'àmbit de les ciències socials, les ciències naturals, etc.).

Aquest model requereix una estreta col·laboració entre el professorat del centre educatiu i desencadena diversos canvis en la coordinació docent. En un principi, requereix el lideratge i la determinació del professorat implicat i innovador. Si el projecte es consolida, es desencadenen dinàmiques de canvi que incorporen millores en la coordinació i la participació del professorat proper. El model de treball podria representar-se amb un espai educatiu d'entrada múltiple (figura 7):

Figura 7. Model pedagògic

Aquesta coordinació té un significat especial si s'incorpora la visió plural a la seqüència d'aprenentatge constructivista:

- Exploració col·lectiva d'idees prèvies → Estratègies d'inclusió intercultural
- Introducció de nous conceptes → Ús de fonts plurilingües d'informació
- Incorporació de nous procediments → Diversificació metodològica
- Estructuració dels coneixements → Gestió constructivista de la pluralitat
- Aplicació del coneixement → Transferència competencial

En els millors projectes internacionals d'AICLE (Comenius, eTwinning) es detecta sovint una incorporació lenta però progressiva de la resta del professorat del claustre, fins a transmetre un sentiment col·lectiu de pertinença al projecte, vinculat a la transferència transversal, que es reflecteix en una major participació de la comunitat educativa, i a la dinàmica de canvi que estimula la creativitat didàctica del professorat i la implicació docent en el projecte:

- Les **millores organitzatives** són evidents. Es produeixen canvis en l'organització horària, espais de reflexió i organització conjunta pel professorat de matèria curricular i el de llengua estrangera. Cal garantir el temps curricular i comptabilitzar les hores establertes per la normativa vigent en cada una de les àrees implicades.
- **Canvis en la metodologia.** Cal destacar la coordinació entre àrees lingüístiques i no lingüístiques, la qual cosa és bàsica per dur a terme un bon disseny de materials. El treball per projectes és un model òptim, sempre que els criteris de treball i avaluació siguin compartits pel professorat implicat. L'èmfasi en l'ús col·laboratiu de les fonts d'informació i les tasques de recerca autònoma de l'alumnat, juntament amb el valor de l'intercanvi d'idees i de la comunicació d'opinions i evidències, són territori òptim per a l'ús normalitzat de les TIC a l'aula, en especial en projectes en xarxes internacionals, plurilingües i multiculturals.
- Els canvis en la **programació** fan necessari la realització d'una seqüència del currículum de les llengües d'acord amb les exigències de les assignatures no lingüístiques, amb la qual cosa s'atorga una importància similar al contingut i a llengua.
- Els canvis en la **interacció de l'aula** són els més evidents, tota vegada que el temps d'intervenció del professorat passa de ser màxim en un primer moment instruccional, per gairebé desaparèixer com a agent actiu durant les sessions de treball. L'alumnat passa des la percepció activa per rebre instruccions fins al protagonisme proactiu i productiu de les sessions de treball. Amb tot, la interacció de l'alumnat i el professorat ha de mantenir els criteris de significació i veracitat de l'AICLE, i cal tenir en compte la manera en la qual s'utilitzarà la llengua dins del context social i comunicatiu de l'aula. Cal garantir, per part del professor, un discurs adaptat al nivell de l'alumne, vetllant per la coherència en la forma en la qual es farà inclusió de les habilitats discursives, d'acord amb les possibilitats reals de producció de l'alumnat.
- Els **criteris d'avaluació** també queden afectats pels canvis. Cal unificar i compartir els criteris d'avaluació entre els diferents departaments didàctics que participen en el projecte, informar l'alumnat dels criteris compartits i comunicar-los a les famílies. És necessari disposar d'indicadors de procés i descriptors de resultat, consensuats entre els professors. Convé identificar adequadament les activitats d'ensenyament aprenentatge que s'utilitzin com a activitats d'avaluació, arribat el cas.

En les recents avaluacions de projectes internacionals,¹³ el valor afegit dels projectes internacionals on predominava l'aprenentatge de continguts i llengua en contextos reals radica en:

13. Valoració de la Comissió Europea del Programa Socrates II, 2007. [Document d'Internet: Avaluació de progrés 2004, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/education/2004/comisocii/comIsocIIsum_en.pdf Últim accés: 27-02-2009]. Avaluació final 2007 http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm Últim accés: 27-02-2009] [Document d'Internet: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/education/2004/comisocii/comIsocIIsum_en.pdf Últim accés: 27-02-2009]

Figura 8

Professorat	Alumnat
– Intercanvi de metodologia – Innovació – Millora de les llengües estrangeres – Coneixement de les TIC – Organització més funcional de la interdisciplinarietat – Motivació – Treball en equip – Percepció positiva de la pròpia tasca professional – Autoestima	– Millora de la qualitat del treball en els resultats d'aprenentatge – Motivació i percepció positiva de l'aprenentatge – Capacitat d'anàlisi i d'observació – Estratègies d'autoaprenentatge – Aprenentatge de llengües estrangeres – Ús i domini de les TIC – Autonomia i construcció de criteri propi – Treball en equip en la construcció de comunitat – Tolerància envers les opinions dels altres – Respecte envers altres realitats i contextos – Millora de les habilitats socials

Si aquesta valoració dels projectes internacionals amb metodologies d'immersió i transversals d'AICLE es pot aplicar a tots els projectes del Pla Experimental de Llengües Estrangeres del Departament d'Educació¹⁴ que comparteixen els mateixos principis metodològics, podem preveure una millora progressiva en la metodologia docent i l'organització dels centres implicats en aquests projectes, en especial a tres nivells:

- a) Aprofitament creixent del procés d'aprenentatge per part de l'alumnat.
- b) Transferència en els processos organitzatius de coordinació i participació en els centres educatius.
- c) Impacte renovador en el sistema educatiu.

Per tot això, sembla pertinent plantejar una política educativa de creixement i difusió d'iniciatives AICLE en el sistema educatiu català.

5. Perspectives d'extensió dels projectes AICLE a Catalunya

La pluralitat i la diversitat proposada en aquest document s'estén també als programes d'orientació AICLE a Catalunya, en el marc de l'autonomia de centre i de la descentralització de la presa de decisions.¹⁵

En l'actualitat hi ha a Catalunya diversos plans i projectes que permeten la impartició de contingut curricular no lingüístic en llengua estrangera. Hi ha en funcionament diversos programes que permeten que el professorat imparteixi tot o part del contingut de la seva matèria del currículum en

14. Els Plans Experimentals de Llengües Estrangeres del Departament d'Educació es van iniciar el 2005, i el 2008 van acabar els projectes de la primera promoció de centres educatius participants. A la convocatòria preveia una avaluació de conjunt feta per la Subdirecció General d'Inspecció d'Educació, que ens facilitarà resultats reals i contrastats. [Document d'Internet: <http://phobos.xtec.cat/pluriling/pele.html> Últim accés: 27-02-2009]

15. L'autonomia de centres i la descentralització de les polítiques educatives formen dues de les prioritats del Departament d'Educació, que les ha recollides com a finalitats en el Decret de reestructuració del 2007 (DOGC 5028, del 13-12-2007, Decret 269/2007, d'11 de desembre, de reestructuració del Departament d'Educació). [Document d'Internet: <http://www.gencat.cat/diari/5028/07333046.htm> Últim accés: 27-02-2009]

anglès i en francès, tot i que també hi podrien tenir cabuda altres llengües com són l'alemany i l'italià, en el cas de l'ensenyament secundari. Els programes als quals fem referència són els següents:

1. Pla Experimental de Llengües Estrangeres (PELE), ja sigui amb opcions AICLE, amb la realització de projectes, la integració curricular de les tecnologies de la informació i la comunicació a llengua estrangera, o l'impuls a l'oralitat.
2. Projectes Comenius i Grundtvig dins del Programa d'aprenentatge permanent de la Unió Europea. La programació per tasques, projectes i activitats TAC amb TIC s'enriqueix si hi ha creació de xarxa que permeti treballar amb altres, i esdevé altament competencial si hi ha una autèntica planificació AICLE.
3. Pla estratègic, pla d'autonomia, o pla de millora, amb objectius específics per a l'ensenyament d'àrees o continguts curriculars en llengua estrangera. Permeten la renovació del centre a partir de l'autonomia de gestió i la planificació estratègica.
4. Projecte lingüístic plurilingüe: pot donar impuls contextualitzat a la immersió lingüística en català, prioritzar els programes de semiimmersió AICLE en anglès o en francès i la participació en projectes internacionals per a l'estímul de la convivència i el diàleg intercultural.
5. Projecte educatiu singular: dissenyat per facilitar la inclusió d'alumnat i col·lectius en risc de marginació (sovint promoguts per la Inspecció d'educació), o bé per estimular la innovació emprenedora d'alumnat avantatjat (dins de programes experimentals d'ordenació curricular).
6. Projecte educatiu de centre amb modificació curricular de grup: orientat a la innovació i la incorporació de propostes de l'escola concertada, amb especial garantia de continuïtat i sostenibilitat.

Qualsevol d'aquestes fórmules organitzatives necessita una detecció de necessitats i una reflexió prèvia de tota la comunitat educativa. Requereix una planificació coherent, estratègica, sistemàtica i liderada per l'equip directiu. Necessita, a més, una gestió conjunta i responsable que racionalitzi l'ús dels recursos i avaluï els progressos realitzats, i que pugui, arribat el cas, reconduir la situació i prendre decisions de millora.

Per tot això, la formació del professorat ha d'anar més enllà de les òbvies classes de llengua estrangera, de les sessions de renovació metodològica general o específica. Per a la incorporació d'AICLE en els centres no són suficients les orientacions per al professorat especialista o generalista d'àrea curricular implicat en el projecte. Cal una sensibilització del claustre i de tota la comunitat educativa envers la transformació i el canvi plurilingüe, multicultural i inclusiu, en xarxes de treball. Perquè aquests projectes de centre no es converteixin en mers dissenys, són necessàries sessions de formació relacionades amb la planificació estratègica i la gestió de projectes, jornades d'intercanvi d'experiències entre centres emprenedors i innovadors, formació del professorat en TIC per al treball coordinat a distància i cursos de lideratge educatiu per als equips directius.

6. Conclusió

La transformació de la societat exigeix canvis urgents que cal planificar des de l'educació de les futures generacions. Això implica dissenyar avui els canvis adequats per obtenir el futur desitjat: la integració metodològica de continguts curriculars, llengües estrangeres i les tecnologies és una fórmula viable que estalvia costos, permet la contextualització i l'autonomia, afavoreix la cores-

ponsabilitat educativa i es concentra en el desenvolupament de les competències transversals per a la vida.

Aventurar-se a utilitzar metodologies integrades i enriquides amb els recursos TIC que permeten accions internacionals, plurilingües i multiculturals afavoreix un major esforç escolar de l'alumnat i una alta interdependència educativa de tot l'equip docent. La visió plural de l'AICLE més diversificat ens ajuda a abordar els canvis des de la consciència ètica del plurilingüisme i la diferència cultural.

Les expectatives són altes, perquè partim d'una necessitat de canvi educatiu que ja és apressant. Serem a temps de canviar l'escola? A Catalunya, els centres d'educació obligatòria que opten per desenvolupar un projecte lingüístic plurilingüe, que incorpora un Pla Experimental de Llengües Estrangeres per instaurar les metodologies integrades AICLE, amb ajuda de les tecnologies de la informació i la comunicació, ho estan intentant. Els resultats i la satisfacció de la societat diran, amb el temps, si han encertat.

7. Bibliografia

- CELAYA, M.L.; TORRAS, R. M.; PÉREZ-VIDAL, C. (2001). Short and mid-term effects of an earlier start: An analysis of EFL written production. A FOSTER-COHEN, S. i NIZEGORODCEW, A. (eds.) *EUROSLA Year Book*: 103-130. Amsterdam/ Filadèlfia: John Benjamins Publishing Company.
- COTS, J. M.; NUSSBAUM, L. (2001). L'aprenentatge de llengües estrangeres en un context multilingüe i multicultural, *Escola Catalana*, 377: 10-14.
- COUNCIL OF EUROPE (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- COYLE, D. (2007a). CLIL - A pedagogical approach from the European perspective. En HORNBERGER, H., (ed.) *Encyclopedia of Language and Education*. Springer 1. 4:97-112. Berlín: Springer-Verlag.
- COYLE, D. (2007b). Content and language integrated learning: towards a connected research agenda for CLIL pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5): 543-562.
- ESCOBAR, C. (2002). Attention and the processing of comprehensible input in communication tasks among secondary school learners. A NIZEGORODCEW, A. (Ed.) *Beyond L2 Teaching. Research studies in second language acquisition*. 45-52: Krakow. Jagiellonian University Press.
- HOFFMANN, C. (2000). Monolingualism, Bilingualism, Cultural Pluralism and National Identity: Twenty Years of Language Planning in Contemporary Spain. A S. WRIGH (Ed.), *Monolingualism and Bilingualism. Lessons from Canada and Spain*: 59-90). Clevedon: Multilingual Matters.
- MARSH, D. (1994). *Bilingual Education & Content and Language Integrated Learning*. International Association for Cross-cultural Communication, Language Teaching in the Member States of the European Union (Lingua). París: University of Sorbonne.
- MARSH, D. (2000). *Using languages to learn and learning to use languages*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- MARSH, D. (2002). *CLIL/EMILE - The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential*. DG Education & Culture, European Commission.
- MARSH, D.; Langé, G. (Ed.) (1997). *Implementing Content and Language Integrated Learning*. Jyväskylä: University of Jyväskylä i TIE-CLIL.

- MARSH, D.; Wolff, D. (Eds.) (2007). *Diverse Contexts-Converging Goals*. (Mehrsprachigkeit in Schule und Unterricht 6). Frankfurt: Peter Lang.
- NAVÉS, T. (2002). What Are the Characteristics of Successful CLIL Programmes? A: *TIE-CLIL Professional Development Cours*: 91-94. Milà: Ed. G. Langé, M.I.U.R.
- NAVÉS, T.; MUÑOZ, C. (1999). Implementation of CLIL in Spain. En MARSH, D. & G. LANGÉ (eds.). *Implementing Content and Language Integrated Learning*. A researchdriven TIE-CLIL foundation course reader. Jyväskylä: Universtiy of Jyväskylä.
- PÉREZ-VIDAL, C. (1998). Towards Multilingualism and Content Language Integrated Learning in Spain. A MARSH, MARSLAND and RALFERS (Eds.). *Future Scenarios in Content and Language Integrated Learning*. Jyväskylä. University of Jyväskylä: 54-61.
- PÉREZ-VIDAL, C.; CAMPANALE GRILLONI, N. (ed.). (2006) *Content and language Integrated Learning (CLIL) in Europe: teaching materials for use in the secondary school*. Barcelona: Printulibro Intergrup, S.A.
- SANZ, C. (2000). Bilingual Education Enhances Third Language Acquisition: Evidence from Catalonia. *Applied Psycholinguistics*: 21(1), 23-44.